

Mire a falevelek lehullanak

VISSZHANG - LXVII. évfolyam, 14. szám, 2023. április 6.

Lassan újfent csatába szólítja immár sokadjára a kormánykritikus térfél valaha délceg hadoszlopainak csüggedő maradványait a demokratikus ellenzék egymással gyámolatlanul kooperáló vezérkara, hogy vert seregként ismét a hazakullogás válják osztályrészükké a csatát imitáló seregszemle végeztével. Az országgyűlési és a helyhatósági választás közti félidőben vesztegelve szélcsendes zugba húzódva várják jobb soruk eljövetelét az állampárttal szemben álló ellenoldal hithű egységei. Egy esztendeje már annak, hogy szemük előtt semmisült meg végérvényesen az eddigi kitartásuk alapját képező legékesebb mítoszuk: a közös listás indulásban rejlő legyőzhetetlenség tévHITE. Eme innovációnak jó időre beakonyult, hiába helyezték kezüket pártvezetők évtizednyi hezitálást követően meglepő könnyedséget sugárzó egyöntetű magabiztossággal a precíziós csillagháborús eszköz indítógombjára. A csodafegyver besült. Sőt mi több: hatástalanítása közepette felettébb félő, gyanútlan alkotóit veszejt el. Mire a falevelek lehullanak – ha törnek, ha szakad –, teljes harci díszében csatasorba kell állnia a demokratikus ellenzék színevirágának. Hiszen jövő januárban sebtében válik szükségessé hozzáfogniuk a jelöltajánlások gyűjtéséhez, különben a '24. őszi lombhulláskor már nem lesz más teendőjük, mint városházi irodakulcsaik mielőbbi leadásán serénykedniük.

A pártvezetők hamis mondavilágának szirénhangjaitól elalélt ellenzéki voksolók egy csapásra voltak kénytelenek kijózanodni az elitjeik révén évek óta sugallt negédes politikai regék torz illúzióiból: a tavaly tavaszi országgyűlési voksoláson a hangsúlyos mandátumtöbbséggel alátámasztott kormányváltásra vagy legalább az állampárti kétharmad azonnali meggátlására vonatkozó reményeik egy pillanat alatt szertefoszlottak. Hozzávetőlegesen annyi idő telt el azóta, amennyi még hátravan a helyhatósági voksolásig. Az újfent csatába hívó harsonaszó fülsüketítően érces hangja mellé manapság is dukál a mézédés mákony: a jászberényi hősiesség mítosza.

Azonban félő: a feketelevest megédesítő féldecis kísérő gyanánt felszolgált likőrféle villámgyorsan émelyítő gyomorkeserűvé alakul a gyomorba jutva. Hiszen mi is történt valójában a lassan világhírnek örvendő alföldi kisvárosban legutóbb? A '19 őszen nyertes kormánykritikus kooperáció – csakúgy, mint sokfelé azóta – vitathatatlanul kormányképtelennek bizonyulva testületi önfeloszlatás közepett megbukott. A sebtében kiírt időközi önkormányzati választásokon újból állampártellenes többség formálódott a szóban forgó járasszékhelyen. Az országos ellenzék ennek folytán legfeljebb azt kommunikálhatná némi pironkodás kíséretében, hogy nem hagyta kiénekelni szájából az ott csüngő sajtót. Ehelyett minapi kérészéletű eredményüktől megittasodva arcátlan harsonaszóval kürtöltet maga előtt az ATV-ben nyilatkozó ellenzéki pártvezetők legjava „értelmiségi” klientúrájuk tagjaival egyetemben. Szégyenérzet sincs már bennük jó ideje. A jászberényi csetepatéből azonban két, hadászati szempontból felettébb értékes adat valóban deriválható: egyrészt a helyben látványosan felsülő DK-ról kiderült, messze nem pólusképző erő, másrésztől eközben a Mi Hazánkról is kitudódott, hogy még a Duna túloldalán fekvő periferikus térségekben sem rendelkezik átlag feletti beágyazottsággal.

A demokratikus ellenzéken látványosan eluralkodó csodavárás hangulat a kooperáció átható ötletelenségéből fakad. Miként anno a '98-as váratlan vereségükből felocsúdó szocialisták innovációs potenciálja is legfeljebb a leendő miniszterelnök-jelölt kajtatására irányuló igyekezetben merült ki, előbb a londoni kiküldetéséből keblükre megtért Németh Miklóst, majd végül a technokrata imázsú Medgyessy Pétert húzva elő az akkortájt idehaza még felettébb virulens posztkommunista reformer tradíció koromsötét cilinderéből. A mindenkori kormányoldal hibáira bázírozó potyaleső stratégia ugyan háromszor hatalomba segítette a posztkommunista oldalt (1994-ben, 2002-ben és 2006-ban), azonban a jobboldal

professzionizált jellegéből adódóan – szervezetépítési és oszloposodási koncepció megvalósítása nélkül – az ingahatás hiú ábrándképének követésében való reménykedés végzetesen felőrli az ellenzéki szavazói csoportokban rejlő maradék mozgósítási potenciált e ciklusban. Leginkább a „XXI. századi” pártok vezetői válsága korlátozza önnön növekedési potenciáljukat (a régi baloldal szavazóinak már jó ideje módjukban állt hozzászocializálódniuk térfelük kaotikus viszonyaihoz). A Jobbik formális, míg a Momentum informális vezetője egyaránt a brüsszeli fellegvár távolából szándékozik pártépítési stratégiát kivitelezni, ami nyilvánvaló képtelenség, viszont látványtechnikai pótcselekvésnek megteszi. A következő választási fiaskó után pár hónappal nekünk kevés valószínűséggel fog emlékezni az utókor.

A némi növekedési potenciállal bíró urbánus zárványpártok (DK, Momentum) mellett fokról fokra elsorvadó törmelékformációk (MSZP, Jobbik, LMP, PM) prognosztizálható eltűnése – habár elősegítené az ellenzéki pólusképzést – nem fog automatikusan az ellenzéki túlkínálat kívánatos redukálásához vezetni. Hiszen a proteszt formációknak (Mi Hazánk, Kétfarkú Kutypárt) leginkább a 35 alatti fiatal generáció esetében realizált sikere ellensúlyozza az ellenzéki térfélen főként a DK viszonylagos erősödéséből fakadó polarizációs tendenciákat. A Budapesten 20 százalékra mért és országosan is 12 százalékos támogatottságnak örvendő DK a nyugdíjas szavazói korcsoport esetében vitathatatlanul fokozatos erősödő pályán halad. Azonban a közép-európai utódpartí struktúrák közül önmagát túlélve egyedüliként fennálló középpárti súlyú formációként a derékhadát képező inaktív korú generáció gyorsuló fogyása következtében látványosan fog pozíciót veszíteni már középtávon is, miként az anno történt a történelmi pártok mindegyikével egy emberöltővel ezelőtt. A kádári kisember fogyatkozása előbb fogja maga alá temetni a DK-t vezető energikus házaspár hatalmi aspirációit, mint gondolnánk. Az államszocializmus elitjében szerepet vállaló felmenőiktől örökölt, illetve a KISZ végnapjaiból eredeztethető kapcsolatrendszerükből fakadó vagyoni háttérük folytán ideig-óráig még fenntarthatják a pártversenyben való részvételük illúzióját, de a főhatalom megszerzésére irányuló törekvéseik előtt gátként magaslik szavazóbázisuk korfájának vészjósló összetétele. Az ellenzéki térfél állandó stagnálásközeli állapota tekintetében szerepvállalásuk a kormánypárt szemszögéből immár létkérdés: az utódpartí struktúrák aktivizálódásában rejlő kimagasló korrupciós kockázat lakossági véelme ellehetetleníti az antikorrupciós retorika alkalmazhatóságát a regnáló országvezetés ellenében. A mindeddig főként a kistérségi önkormányzatot és a budapesti városházát érintő korrupciógyanús ügyletek fényében kijelenthető: a '19 őszén a kerületek sorában berendezkedő baloldali uralmi hálózat számos pontja tartogat még taposóaknákat a posztszocialista struktúrák terhelt múltjával küzdő ellenzéki kooperáció számára a közelgő kampányidőszakban. Az előválasztásokon a DK-val szemben megmutatózó – az ellenzéki szavazók körében domináns – averziók a kormánypárttal szemben álló oldal szavazatkanalizálási potenciálját számottevően mérséklék.

Valamely Hofi-kabaré máig sokak emlékébe ötlő poénja volt az alábbi beszélgetés a 80-as évek derekán: „*Lehet-e nemi életet élni a kecskével? Lehet – szolt a tömör válasz –, feltéve ha a kecske is akarja.*” Nos e viccet parafrázálva természetyszerűleg ötlék fel a gyanútlan szemlélőben a kérdés: a többséghez kellő passzív ellenzéki szavazó vajon szeretne-e kimozdulni az ellenzéki kínálat okán vállalt évtizednyi passzivitásból olyképp, hogy egyúttal a régi baloldal reprezentánsaira voksol? A korrupcióra érzékeny polgári szavazók a 2010 áprilisa előtti világ közállapotait emlékezetükbe idézve valóban szeretnének-e a regnáló Al Capone és a kihívóként pipiskedő Dillinger között választani? Nos, az elmúlt közel másfél évtized választási eredményeinek fényében a nemleges válasz borítékolható.

A hazai ellenzék perspektíváit – az előző kampányban igénybe vett amerikai háttér-finanszírozás botránnyán túlmenően – rontja, hogy a XXI. századi pártok kibontakozását egzisztenciális okokból 2010 óta töretlenül gátló, leginkább a média, a kultúra és a tudomány világában továbbra is viszonylag magas önérték-érvényesítési képességgel bíró kádárta értelmiségmaradvány továbbra se érdekelt a régi baloldalnak a szavazatmaximalizációs képesség tekintetében kívánatos marginalizálódásában, hiszen piaci produktumra képtelen felső középosztályi egzisztenciák százai kerülnének egy csapásra veszélybe az ellenzéki térfél erőviszonyainak átrendeződése folytán. A *Csapd le csacsi!* című, máig emlékezetes 90-es

évekbeli filmremekmű egyik jelenetében a Gáspár Sándor kiváló szerepmegmunkálása révén élethűen megformált férj a feleségével a konyhaasztalnál folytatott házastársi vita végpontja gyanánt kapatos hányavetiséggel szól nejehez: „Az a te bajod, hogy sokat voltál vidéken.... Nem fejlődött ki az agyad.” Nos, vélhetően ez a szellemi közeg is túl sokat időzött önnön lakóhelyi zárványának viszonyai közepette, így világlátása már jó ideje köszönőviszonyban sincs a hazai viszonyokkal. Felettből túlértékelt önképükből fakadó, ártóan avított szellemi tevékenységük folytán meglehet, a jövő tavaszi helyhatósági voksolásra a '26. áprilisi megsemmisítő ellenzéki vereség főpróbájaként fog emlékezni az utókor.

Eközben az egykor külhonban afféle térségi éllovasként számontartott, magas elismertségű magyar politika nemzetközi beágyazottsága gyéribb, mint valaha. A még meglévő csenevész kötelékek kontúrjai német nyelvterületen a DK, a frankofón kultúrkörben a Momentum, míg a kiéleződő hidegháború közepette egyre zártabb pravoszláv-szlavofil civilizációs térfélen a Fidesz viszonylagos beágyazottságáról tanúskodnak. Az angolszász világ számára Varsó, Bukarest és Kijiv mellett Budapest szerepe jelentéktelenebbnek tetszik, mint bármikor hazánk történelme során (a marginális jelentőségű republikánus jobbszárnyban ezenfelül még az egyoldalúan oroszorientált orbánizmusnak akad nem kevés respektje).

A közelgő helyhatósági voksoláson elkerülhetetlennek látszó ellenzéki vereség nehezen lesz leplezhető, ha bekövetkezik Budapest „városállam” nem várt eleste. Utóbbi szimbolikai jelentőségű területvesztés a Kétfarkú Kutypártnak a fővárosban immár 10 százalékhoz közelítő tetszési indexe folytán, valamint a Mi Hazánk országosan 6-7 százalékos szinten egyenletesen terülő támogatottsága miatt kalkulálható. A fiatal szavazói korcsoportok esetében virulens proteszt kispártok érzékelhető aktivizálódása egyértelműen a demokratikus ellenzék választási utánpótlását mérsékli a kerületek mindegyikében. Az ukrajnai helyzettel kapcsolatban folytatott, egyoldalúan oroszpárti állásfoglalása okán a putyinista háttérlobbi leplezetlen eszközeként megjelenő Mi Hazánk ugyan a középkorú népeség esetében az állampárt támogatottságára is negatívan hat, de az egykor pólusképző Jobbik kataklizmaszerű szavazatvesztésével párhuzamosan az ellenzék számára arányaiban sokkal nagyobb érvágást jelent, mint a globális válságtendenciák ellenére továbbra is virulens állampárti háttérre nézvést. A Momentumot kispárttá redukáló, míg a Jobbikot és az LMP-t felszámoló '22-es egylistás indulási stratégia erőltetése napjainkban bosszulja meg önmagát, mert a KATA-szabályok megváltoztatásával, a rezsizsámlák elszabadulásával és az uniós források akadozásával félmjelzett válságos időszakban piacra került - jelenleg többségében bizonytalan - proteszt csoportok döntő részét a proteszt kispártok kanalizálhatják a demokratikus ellenzék helyett.

Budapest eleste és némely súlyponti kerületnek - a baloldalon belüli rivalizálás okán vélelmezhető - elveszejtése mellett további érvágásnak ígérkezik az ellenzék számára a vidéki nagyvárosokban borítékolható visszaszorulási hullám. A '19 őszen néhol váratlanul bekövetkező fordulatot követően a túlzott heterogenitású kooperáció és a kontraszelektált személyi kör elegye a billegő nagyvárosok sorát tette kormányozhatatlanná, így sok helyütt már ciklus közben kimorzsolódott az állandó közgyűlési többség a városvezetés mögül (ad hoc oldalazásra sarkallva az érintett városvezetők zömét).

Már '14 őszen az ellenzéki perspektívák szempontjából sötét jövőképet festett hazánk egére a '19 októberétől a helyhatóságokban kényszerűen elterjedt - meglehetősen behatárolt - működési keretrendszer főpróbájaként a mindeddig alig elemzett békéscsabai modell. Akkortájt valósult meg ugyanis hazánkban elsőként a teljes körű ellenzéki együttműködés, aminek folytán a békési megyeszékhelyen a helyi Volán-társaság irányítójának bársonyszékéből kiakolbólított, egykori Rajk-kollégiumos vezérigazgató az ellenzéki szervezetek közös jelöltjeként megnyerte a polgármester-választást. A helyben nagy tiszteletnek örvendő reálpolitikus mögött a helyi Fidesz-frakció rögvest gondoskodott az eleve felettből kétséges ellenzéki többség tartósnak ígérkező elpárolgásáról, így a jobb híján azóta is függetlenként második ciklusát töltő városvezető az állampárt támogatottságával gyakorolja hatalmát napjainkban is. E társutas működés áldásos hozadékaként korábban soha nem látott mérvű - összességében százmilliárdos nagyságrendű - beruházási források érkeznek autópálya-bővítésre, vasútállomás-építésre, valamint reptérfejlesztésre a nyíltan ellenzéki Szegeddel tradicionálisan konkuráló

békési megyeszékhelyre.

A mézesmadzaggal és korbáccsal vegyített, a demokratikus ellenzék egységét helyben sokfelé felporlasztó stratégia eredményességét azóta működési szempontból hibernált vagy uralmi szempontból a közgyűlésen keresztül az állampárti hatalmi hálózatba „de facto” betagozott – netán időközi választásokon nyíltan visszafoglalt – hazai billegő nagyvárosok és középtelepülések sora jelzi (a teljesség igénye nélkül: Nagykanizsa, Eger, Szekszárd, Szolnok, Balatonalmádi). A helybeli kormányképtelenség automatikusan vonja maga után ezen urbánus közegek többségének állampárti irányultságú stabilizációs céloktól vezérelt visszarendeződését.

Emellett két, pólusvárost működtető ellenzéki koalíció is többször súrolta a legutóbbi sziklaszilárd választói felhatalmazás ellenére a működőképesség határát (Pécs, Miskolc). E billegő nagyvárosokban felettébb kérdéses (Pécset leszámítva) a demokratikus ellenzék ismételt győzelme, míg a nagyipari szociológiai bázisát tekintve egyértelműen baloldali orientációjú Miskolcon a nemzeti radikális kékgalléros fiatal csoportoknál közkedveltségnek örvendő Mi Hazánk Mozgalom fellépése teszi kétségessé a városvezetés újrázását. A politikai térképre tekintve az ellenzék helyzete egyenesen kétségbeejtő: a Dunántúlon – a már jelenleg is baloldali vezetésű Pécs és Szombathely kivételével – egyedül Veszprémben van legalább matematikai esély arra, hogy a városvezetés ellenzéki színezetűvé váljon. A nagyvárosok ligájában a Dunától nyugatra a kooperáció számára bizonyára nem terem babér.

A népesség passzivitását a legtöbb lokációban csak a nyílt gazdasági krízis oldhatja fel, miként az '89-ben is történt. Azonban jelenleg a krízis közepette az állampárt által magára öltött „árvízi hajós” szerepkör sokkal inkább a népesség szimpátiáját vonja maga után, mintsem a rendszerkritikai attitűd tömeges megjelenését. Az élelmiszer-árszínvonal drasztikus emelkedése közepette a deklasszálódó rétegek az ellenzékkel szembeni averziója látványos, ami leginkább annak tudható be, hogy érdekképviseleti igényeiket nem vállalta fel kellő eréllyel a konszenzuális arculatot építő Fidesz-ellenes konglomerátum a legutóbbi országgyűlési voksolás során. A főként a felső két jövedelmi decilisnek kedvező kormányzati intézkedések (például CSOK, adó-visszatérítések, növekedési hitelprogram, Széchenyi-kártya, egykulcsos szja) nyílt és egyöntetű támadásától ódzkodó ellenzék emiatt nem számíthat a mindennapjait megélhetési krízisben élő alsó középosztályi tömegek szavazataira jövőre sem.

Az ellenzék szempontjából teljes bizonyossággal egy törvényszerűség érvényesülése minden jel szerint prognosztizálható a közelgő választásokra vonatkozóan: minél bővebb rájuk a kabát, annál nagyobb lesz számukra a zakó.